

PARADIGM-SHIFTING: THE TRANSFORMATIVE IMPACT OF FUTURE MIND TOURS AND THE INTERVENTION INTO THE ART- AND CAPITAL SYSTEM

ABSTRACT/MANCHET:

FUTURE MIND TOURS (FMT) ER DET PERFORMANCEUNIVERS, DER 'FRAMEDE' DE FIRE IN100YEARS-SEMINARER FRA JUNI 2011 TIL JANUAR 2012. I DENNE ARTIKEL LÆSES FMT SOM EN ÆSTETISK INTERVENTION I EN HVERDAGSLIG KONTEKST (SEMINARET), HERUNDER DET ØKONOMISKE SYSTEM, IDET DETTE DOMINERER NÆSTEN ALLE SIDER AF VORES HVERDAGSLIV. FMT DANNER DERMED UDGANGSPUNKTET FOR EN ANALYSE AF DE VIGTIGE FORSKYDNINGER, DER SKER INDEN FOR BÅDE KUNST- OG KAPITALSYSTEM I ØJEBLIKKET. FORSKYDNINGERNE KAN ULTIMATIVT TRANSFORMERE BEGGE SYSTEMER INDEFRA OG SKABE HELT NYE OG FORHÅBENTLIGT MERE BÆREDYGTIGE SAMMENHÆNGE.

BY GRY WORRE HALLBERG, FICTION PIMPS /
HOUSE OF FUTURES

Performanceuniverset 'Future Mind Tours' (FMT) 'frame' de fire In100Y-seminarer fra juni 2011 til januar 2012. Gennem universets narrativ har vi skabt FMT som et rejsebureau, der sender de rejsende på guidet tur i deres indre landskab. Vi beskriver deres virke sådan:

"Future Mind Tours is a Büro Reisende that travels within the human body and mind to dive into the conscious and subconscious world of the reisende. Future Mind Tours have facilitated the journey towards 2112 and been of personal assistance to all reisende at the In100Y-seminars. The most sublime outcome of this journey is a mindshift in the specific reisende potentially resulting in a shift in paradigms in the external social landscape."

Det er unikt for en seminarrække at lade sig 'frame' og intervenere af et performanceunivers. Udover den fordybelse af de konkrete seminarers værdi, det bidrager med, kan det også forstås som en æstetisk intervention, der borer kiler ind i selve kunst- og kapitalsystemet og dermed kan være med til at transformere dem indefra og potentielt bidrage til en mere bæredygtig fremtid.

FORSKYDNINGERNE INDENFOR KUNST- OG KAPITALSYSTEM

Ifølge en række samfundsteoretikere (Marx: 1867, Adorno og Horkheimer: 1947, Marcuse: 1955, Maffesoli: 1996) har det økonomiske systems præmisser såsom effektivitet, pligt og disciplinering domineret det vestlige samfund siden industrialiseringen. Disse præmisser står umiddelbart i modsætning til det æstetiske systems præmisser forstået som det sans-, lyst- og følelsesorienterede (Baumgarten: 1750 - 1758, Kant: 1790, Thyssen: 1998, Drotner: 2001). Ifølge Drotner (2001) isoleres det æstetiske oplevelsespotentiale imidlertid fra arbejds- og hverdagslivet hos 'almindelige mennesker' med det moderne kunstsystem, idet det koncentrerer sig i kunsten og placeres i et utilgængeligt system, hvor 'særlige mennesker' - dvs. kunstnere - kan gøre særlige erkendelser.

Lige nu åbner samtidige kunstneriske tendenser som relationel, dialogisk og intervenserende kunst imidlertid for kunstens isolering og eksklusivitet. Dette foregår samtidig med, at der sker vigtige forskydninger inden for kapital-systemet, som endvidere er intensiveret med den finansielle krise. I retninger som Arts-in-Business og kulturel økonomi er 'kunsten' eller det æstetiske oplevelsesrum værktøjet til at forskyde kapital-systemet i en mere bæredygtig retning for ultimativt at transformere det indefra.

From In100Y seminar 1

Den ultimative effekt er et paradigmeskift manifesteret gennem et 'mindset-shift'. Redskabet er den kunstneriske aktivitet og udfoldelse. Denne tænkes – som en dominoeffekt – at påvirke den enkelte deltager i et dybt, gennemtrængende og transformerende øjeblik (se også betragtningerne over den signifikante begivenhed i artiklen 'The Significant Event', ISSUES 2). Deltageren agerer så igen mere bæredygtigt (forstået i 'Ackhoffsk' forstand, se senere i denne artikel), hvilket vil påvirke organisationen, samfundet og endelig selve kapitalsystemet i en mere harmonisk og bæredygtig retning for ultimativt at have transformeret eller måske opløst det totalt (Darsø: 2001, Guillet de Monthoux: 2004, Scharmer: 2007).

Inden for æstetik- og kunsthistorisk forskning er den vision for det økonomiske system desuagtet ofte ikke kendt eller anerkendt. Her betragtes tendenser som Arts-in-Business og kulturel økonomi i højere grad som redskaber, hvormed kapitalen kan intervenere, udnytte og udbytte både kunstsystemet, samfundet og det enkelte (arbejdende) individ. Denne afstandtagen grunder sig bl.a. i en neo-marxistisk tilgang, der peger på forskellige risici ved den senmoderne kapital og dens arbejdsmetoder og -initiativer (McKenzie: 2001, Hardt og Negri: 2003, Lazzarato: 2004, Boltanski og Chiapello: 2005).

Lotte Darsø, Otto Scharmer og Margereth Wheatley er imidlertid alle teoretikere, der befinder sig inden for erhvervslivets egne kredse, og samtidig sætter spørgsmålstegn ved det nuværende kapitalsystem¹. Og de er ikke de eneste. Russell Ackoff, en af verdens førende organisationsteoretikere og -konsulenter, argumenterer eksempelvis allerede i 1981 for, at penge er, eller bør være, for virksomheden, hvad ilt er for mennesket – uundværligt hvis man skal overleve, men ikke et formål i sig selv. Formålet er noget andet. Ackhoff foreslår, at dette andet kan være at skabe 'omnikompetence', hvilket han definerer som:

'Evnen til at tilfredsstille alle sine egne behov uden, det går ud over andre til alle tider'².

Med kravet om, at det ikke må gå ud over andre til alle, følger kravet om bæredygtighed på lang sigt (i forlængelse af Brundtland-definitionen). Også Wheatley klandrer bl.a. kapitalismen for kortsigtede løsninger³. For Ackoff

betyder det endvidere, at hvis man som virksomhed har en omsætning på fem milliarder årligt, er formålet ikke at øge den til 10 milliarder, men at kvalitetsoptimere inden for det rum, hvor der omsættes for fem milliarder. Med omni-kompetence som det højeste formål omdefineres erhvervsorganisationens fokus. Penge er forsat nogle, der skal tjenes for at få det erhvervsorganisatoriske system til at overleve, men sociale og æstetiske formål er de essentielle.

PARADIGMESKIFTET

I forlængelse af konsulenten Joel Barkers⁴ paradigmatheori foreslår Wheatley et paradigmeskifte som løsning på kapitalismens problemer⁵: "*This is the promise of a new paradigm – unsolvable problems suddenly become solvable.*"⁶

Som nævnt foreslår Darsø, hvis empiri i høj grad tager udgangspunkt i interviews med og udgivelser af Wheatley, at dette nye paradigme er 'artful creation', som repræsenterer et sundere og mere bæredygtigt økonomisk system: "*... the artful organization has a higher purpose and works for something noble ... there are numerous possibilities for solving the pertinent problems of our global society.*"⁷

Darsø erkender imidlertid, at det gamle paradigme, som hun benævner 'instrumentel management' og beskriver som nytteorienteret, rationelt, effektivitetsfokuseret, pligtopfyldende og behovsudskydende, ikke dør fra den ene dag til den anden.

Vores tid er en overgangsperiode, og intervenerede 'artful creation'-tiltag kan danne bro mellem det afgående og det kommende paradigme. Det kræver modne og modige sammenhænge, og In100Y-seminarene kan f.eks. ses som sådan en 'modig og moden sammenhæng'. Transitionen vil være essentielt for en pågældende institution eller organisations overlevelse:

"... corporations that do not renew themselves and do not take their global, social and ethical responsibility seriously will die out ... for the corporation who are in between the old and the new... an artistic bridge towards artful creation ... has been constructed to get them across to the future."⁸

'Artful creation' er altså en paradigmeskiftende strategi, der bidrager til et nyt gryende kapitalsystem, der netop

From In100Y seminar 2

inddrager æstetikens præmisser. Med de langsigtede formål som katalysator for en paradigmeskiftende strategi og en ny kapitalform, behøver 'artful creation'-tiltag ikke at lade sig stoppe af de praktiske og værdimæssige udfordringer, den møder. Idet vi befinder os i en overgangsfase mellem to paradigmer, to kapitalsystemer, er denne kritik imidlertid et frugtbar fundament at bygge 'artful creation'-tiltag på. Udfordringerne er forsat tilstedeværende og kan blive dominerende, hvis man ikke er opmærksom på dem.

Men det er ikke kun kapitalsystemet der 'in a state of transition'.

KUNSTSYSTEMET I TRANSFORMATION

Positionerne 'kunstens autonomi' og 'kunstgeniet' manifesterer sig med etableringen af det moderne kunstsystem. Kunstens autonomi indbefatter, at kunsten er isoleret fra det øvrige samfund og i øvrigt tillader alt inden for dets lukkede system. En essentiel pointe ved kunsten er, at den fungerer i et rum, der kun har den æstetiske erfaring, oplevelse og erkendelse som formål og derudover er formålsløs (som Kant mener). Idéen om kunstgeniet indbefatter, at det kun er særligt beændede genier, der kan producere inden for dette rum. Mange sammenhænge uden for kunstsystemet er imidlertid formålsorienterede, og deres agenter er ikke definerede ved at være beændede kunstgenier. Hvordan påvirker kunstens integration i andre sammenhænge så kunstsystemet selv, idet disse positioner forskydes? Opløses autonomien og kunstgeniet i et nyt kunstsystem, der også indbefatter formålsorienteret kunst eller det, som filosof Ole Thyssen kalder 'brugskunst'⁹?

Thyssen forstår 'brugskunst' i forlængelse af æstetik- og kunstbegrebet: "*Ordet "æstetik" favner bredt og omfatter også brugskunst – æstetiske virkemidler, hvor spørgsmålet om succes og fiasko handler om mere end blot æstetik.*"¹⁰ Og: "*Modsatningen til ren kunst er ikke snævret kunst, men anvendt kunst eller brugskunst. Den skal ikke kun være æstetisk tilfredsstillende, men desuden opfylde økonomiske, politiske eller religiøse hensyn.*"¹¹

Hvor et kunstværk med sine rene æstetiske hensyn altså kun har det formål at sansepåvirke sit publikum,

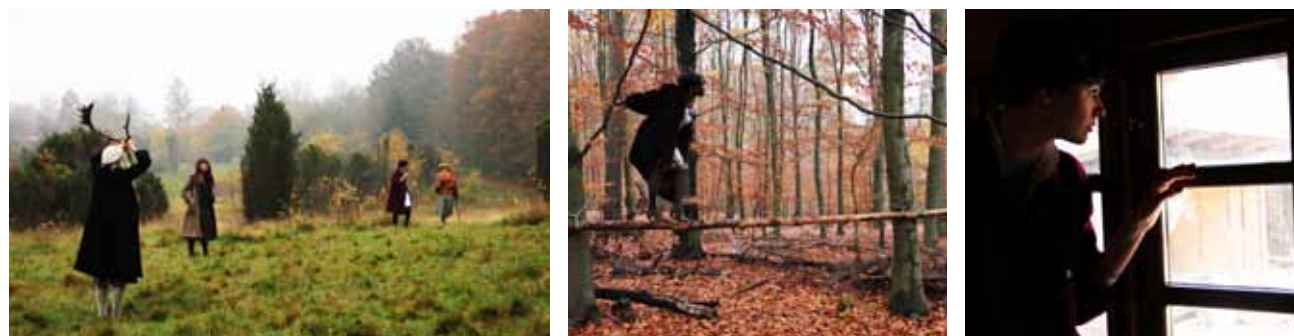
har brugskunst hensyn og funktioner, der rækker udover det rent æstetiske. Kunsten har som nævnt, før den blev 'ren' og autonom, været pålagt eksterne og ikke-æstetiske hensyn – f.eks. politiske i Antikken og religiøse under det feudale. Her skulle kunsten forføre et publikum til at knytte an til disse institutioner på en særlig måde.

Når kunsten bruges i et samtidigt hverdagsligt regi som f.eks. seminaret, er det også med formål, der ikke blot er æstetiske for øje. Vi har eksempelvis spurgt til, hvordan FMT som æstetisk ramme kan udfolde et potentiale i deltagerne, som ikke ville være kommet frem på anden vis, og til hvordan dette bidrager til videnundviklingen og dermed ultimativt til, at være med til at 'reworke sustainability and growth' (læs mere i artiklerne 'Sensing the future', 'Performing the future' and 'The Significant Event', alle i ISSUES 2).

Hermed kan In100Y med FMT som æstetisk ramme forstås som en del af en bølge, der peger mod et nyt kunstsystem, der inkluderer brugskunst, og ikke som i det moderne kunstsystem afgrænser og ekskluderer denne fra den såkaldt 'rene' kunst.

Dette kobler på den generelle tendens til relationel, dialogisk og intervenserende kunst, hvor man sætter udvekslingen mellem performere og publikum i centrum, og skaber et kunstnerisk rum, der inviterer alle inden for som udøvende co-deltagere. Den franske kurator og kunsthistoriker Bourriaud forklarer, at tidens kunstnere beskæftiger sig med relationel kunst (kunst, hvor relationen mellem deltagerne er i centrum frem for et færdigt kunstnerisk artefakt, der præsenteres), og at publikum er villig til at betale for det, fordi det repræsenterer et mellemrum i hverdagslivet, der fungerer som frirum for frigørelsesmuligheder fra de udvekslingsfællesskaber, vi i øvrigt har til rådighed¹².

Teater- og performanceforsker Solveig Gade rejser imidlertid spørgsmålet om, hvorvidt man kan tale om et nyt kunstsystem i forlængelse af hendes undersøgelse af relationel, dialogisk og intervenserende kunst¹³. Om end både den relationelle og intervenserende kunst kan forstås brugskunstnerisk i forhold til ovenstående definition, er Gades pointe imidlertid, at den relationelle og interve-

From In100Y seminar 3

nerende kunst ikke bryder med, men tværtimod forsæt er stærkt forankret i det moderne kunstsystem og dets autonomi og idé om kunstgeniet¹⁴.

THE FUTURE – STARTING NOW ...

Man kan altså således argumentere for, at et initiativ som In100Y og FMT (og deslige) udfordrer det moderne kapital- og kunstsystem som faste størrelser, men det kan imidlertid diskuteres, hvorvidt transformationerne af henholdsvis kapital- og kunstsystem er så radikale, at man kan tale om nye systemer. Vil kapitalen virkelig 'få et hjerte', og vil kunstsystemet virkelig opnå effekt uden for sit eget system, eller er det forsæt dybt forankret i de positioner, der etableredes med det Moderne?

Da systemer er konstitueret af mennesker, vil dette i høj grad være op til dig, kære læser, at svare på. Hvilken fremtid ønsker du, og vil du være med til at begynde at leve fremtiden nu?

Gry Worre Hallberg is a partner in Fiction Pimps and House of Futures. She has a Master's degree in Theatre and Performance Studies from the University of Copenhagen with subsidiary subject in Business and Cultural Economy from the Copenhagen Business School as well as Communication from the Universidade Federal do Rio de Janeiro. Gry is passionate about the idea of 'fiction pimping' the stages of everyday life, and in addition to doing this in Fiction Pimps and House of Futures, she also co-founded Club de la Faye, Sisters Hope and Theatre-in-Business. gry@houseoffutures.dk

LITTERATUR

Ackoff, Russell: *Creating the Corporate Future: Plan or be Planned For*, New York: Wiley, 1981

Adorno, Theodor W. og Horkheimer, Max: *Oplysningens dialektik*, København: Gyldendal, 2001 (1947)

Amin, Ash and Thrift, Nigel: *Cultural Economy*, in: *The Blackwell Cultural Economy Reader*, Blackwell, 2004

Boltanski, Luc and Chiapello, Éve: *The New Spirit of Capitalism*, London: Verso, 2005

Bourriaud, Nicolas: *Den relationelle form, Kunsten i 1990'erne, Udvekslingens rum/tider og Skærmrelationer*, in: *Relationel æstetik*, København: Det Kongelige Danske Kunstakademi, 2005

Darsø, Lotte: *Learning Tales of Arts-in-Business*, Frederiksberg: Samfundslitteratur, 2004

Drotner, Kirsten: *Æstetik: Pædagogik eller kunst?*, in: *At skabe sig – selv*, København: Gyldendal, 2001

Francis, D. og Bessant, J: *Targeting Innovation and Implications for Capability Development*, TECHNOVATION, 2005

Friberg, Carsten: *Æstetik som "aisthesis"*, in: *Æstetisk erfaring – tradition, teori, aktualitet* (red.) Thyssen, Ole, Frederiksberg: Samfundslitteratur, 2005

Gade, Rune og Jerslev, Anne: Introduction, in: *Performative Realism*, København: Museum Tusulanum Press, 2005

Gade, Solveig: *Rammen om værket i verden – Relationelle og intervenserende strategier i samtidskunsten*, Ph.d.-afhandling, Teatervidenskab v/ Institut for Kunst og Kulturvidenskab, Humaniora, KU, 2008

Geuken, Thomas og Larsen, Gitte: *All Dressed Up – but nowhere to go*, Institut for Fremtidforskning, København: Gyldendal, 2007

Hardt, Antonio and Negri, Michael: *Imperiet*, Informations Forlag, 2003

Lazzarato, Maurizio: *From Capital-Labour to Capital-Life*, in: *Ephemera*, 4 (3), 2004

Luhmann, Niklas: *Kunstsystemets uddifferentiering*, in: *lagttagelse og paradoks*, Gyldendal, 1997

From In100Y seminar 4

Maffesoli, Michel: *The Time of the Tribes – the decline of individualism in mass society*, SAGE Publications Ltd., 1996

Marcuse, Herbert: *Eros & civilisation*, London: Sphere Books, 1970 (1955)

Marcuse, Herbert: *De nye kontrolformer og Sejren over den ulykkelige bevidsthed. Repressiv afsublimering*, in: *Det én-dimensionale menneske*, København: Gyldendals Uglebøger, 1980 (1964)

McKenzie, John: *Perform or Else: From Discipline to Performance*, London & New York: Routledge, 2001

Schamer, Otto: *THEORY U: Leading and Learning from the Future As It Emerges*, San Francisco: Berrett-Koehler Publishers, 2007

Wheatley, Margaret: *Leadership and the New Science: Discovering Order in a Chaotic World*, San Francisco: Berrett-Koehler Publishers, 2006

NOTER

- 1 Udenfor kapitalsystemet er der ofte og længe blevet sat spørgsmålstegn herved – jf. eksempelvis den marxistiske og neo-marxistiske kritik der er optegnet ovenfor. Her er der imidlertid tale om kritik indenfor systemet selv.
- 2 In: *Creating the Corporate Future: Plan or be Planned For*, Wiley, 1981.
- 3 Jf. Citatet ovenfor: "Well capitalism is in deep trouble ... Decisions are made only on behalf of very short-term profit ... it is not about sustainability, it is not about building for the long term, and it has been completely disruptive and destructive for human communities everywhere ... global capitalism has no long-term perspective ... I do not see any future for capitalism in its current form.". Interviewet og citeret i Darsø (2004), s. 175 – 176.
- 4 Se www.joelbarker.com
- 5 Se også Francis og Bessant (2005), s. 171-183. De

arbejder med fire p'er indenfor innovation hhv.: 1. Innovation i forbindelse med introduktion eller forbedring af produkt., 2. Innovation i forbindelse med introduktion eller forbedring af proces., 3. Innovation i forbindelse med definition eller redefinering af positionen af organisationen eller et produkt., 4. Innovation i forbindelse med definition eller redefinering af det dominerende paradigme for organisationen – som de forstår som ændringen af det mulighedsrum organisationen arbejder i. Kan man innovere virksomhedens paradigme, kan man rykke på alle de andre innovations-P'er.

6 Wheatley (2006), s. xiv.

7 Darsø (2004), s. 164.

8 Darsø (2004), s. 165.

9 Se Thyssen (2003).

10 Thyssen (2005), s. 9.

11 Ibid., bagsidebladet.

12 Bourriaud (2005), s. 16.

13 I hendes ph.d.: *Rammen om værket i verden – Relationelle og intervenserende strategier i samtidskunsten*, 2008.

14 Gade (2008), s. 281ff.